

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL. hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. A lelkészi congrua. Dr. Kovács Sándor. — Tárca. Részletek a „Nagyvárad ev. ref. egyház történelme“ cz. műből. Dombi Lajos. — Az államsegélyosztáshoz. + — Jelentés a csurgói Csokonai-ünnepélyről. Balogh Ferencz és Géresi Kálmán. — Felhívás. — Egy és más stb. — Irodalom. — Külön-félék. — Szerkesztői posta.

A lelkészi congrua.

I.

A katolikus lelkészi javadalmi ügy szőnyegen levő kérdése az u. n. congrua bizottság üléseiről nyert tudósításokban, de még inkább azon fűzetben, mely „A lelkészi congrua“ cím alatt Boncz Ferencz miniszteri tanácsos és közalapítványi kir. ügyigazgató s az említett bizottság előadója tollából megjelent — kellő világlatba levén helyezve, úgy hiszszük, lapunk olvasói előtt nem lesz érdektelen ezen ügynek megismertetése.

Magában is kiváló fontossággal bír ez; de még inkább azzá válik azon rokon-kérdések hozzá kapcsolása által, melyek ő Felségének Trefort miniszterhez márcz. 22-ről intézett legfelsőbb elhatározásában egyenkint megjelölve vannak.

Lelkészi congrua alatt értjük azon legkisebb javadalmazást, azon minimumot, mely a kath. rendes lelkészt és rendszeresített segédlelkészt lelképásztori állásának megfelelőleg megilleti s a melyet igényelhet is.

A kérdés történelmi oldala röviden a következő. A szegény sorsú lelkészek javadalmazásának kérdése II. Ferdinánd 1625. és III. Ferdinánd 1650. évi diplomáikban fordul elő. Az utóbbi fejedelem a cassa parochorum részére évi 6000 frt javadalmazást rendel el. Ezen alapítványi intézkedést 1677. évben I. Lipót megerősíti. Mind ezen diplomákban azonban a papi congrua mennyisége még nincs meghatározva, ily irányú intézkedés csak később, III. Károly és Mária Terézia uralkodása alatt

történik, sőt II. József, 1787-ben kibocsátott rendeletében az ujonnan felállítandó plebániákban a congruát már részletesen is szabályozza.

Az 1790. évi országgyűlés bizottságot küld ki a végett, hogy a katolikus és görögkatolikus plebániák szabályozása és adományozása iránt javaslatot készítsen. Ezen bizottság a plebánusok illetményét falun 400 frtban, városban 600 frtban, első osztályú sz. kir. városban pedig 800 frtban vélte megállapítandónak; a káplánok illetményét pedig 60 frtban. Egy királyi rendelet jelenik meg 1802. évben, mely az országos küldöttség javaslatát azon esetre elfogadhatónak mondja ki, ha a vallásalap, egyéb sürgősebb szükségletek hátránya nélkül — ezen kiadást megbírja; de miután kitűnt, hogy a vallásalapot e czímen évenként majdnem 280 ezer forint kiadás terhelte volna, — az 1815. máj. 6. királyi rendelet szerint, a congruarendezés ügye, kellő alap hiánya miatt, kedvezőbb időkre, (felicioribus temporibus) tartatott fenn.

Az 1827. évi országgyűlés által kiküldött bizottság a most említett javaslatot újra tárgyalás alá veszi, ahhoz általában hozzá járul; de az általa készített törvényjavaslatban a congrua összegét nem tervezi, hanem csak általában azt kívánja kimondatni, hogy a katolikus és görögkatolikus lelkészek, — azokon kívül, a kik elegendőleg vannak javadalmazva, — állásuknak és a helyi viszonyoknak megfelelő illő ellátásban részesüljenek.

B. a maga munkájában nem említi, — pedig már csak a hézagosság kikerülése miatt is meg kellett volna tennie, — hogy az ügy ebben az állapotban marad az 1848. évi törvényhozásig, a mikor ő Felsége a XIII. cz. 2. §. szerint ígéretet tön, hogy a kisebb rendű bármely vallásfelekezeten levő papságnak illő ellátása iránt, — magyar miniszteriuma által részletes törvényjavaslatot fog az ország rendéinek előterjeszteni. Hanem e helyett átugrik

az 1885. évi osztrák congruatörvénynek a congrua összegét az egyes országok és tartományok szerint külön megállapító intézkedéseinek ismertetésére s azon kérdést veti fel: szükséges-e, hogy nálunk is, a congrua megállapításánál különféle fokozatok létesítsenek? s erre úgy felel, hogy a congruának különböző összegben olyan megállapítása, mely a különféle vidékek helyi viszonyainak minden aprólékos eltéréseit számba vegye — nem szükséges, a fősúlyt a congrua kiszabásánál az állás-szerűségegre kell fektetni. Igen érdekes, hogy mit értenek oda át állás-szerűség alatt. Mi is elgondolkozhatunk fölötté. A congrua megfelelő legyen — úgy mondják — a papi képzettségnek, az ennek megszerzésére fordított idő és költségnek, a lelkészi munka terheinek és veszélyeinek, melyek elviselése alól hivatásánál fogva ki nem térhet; egyrésztől ne legyen oly csekély, hogy a pap az életfentartás tekintetéből önművelését elhanyagolni legyen kénytelen s parasztmunka végezésére legyen kényszerítve; másrésztől legyen a congrua akkora, hogy a lelkész az őt megillető tiszteletet a külsőségekben is magának kivívhatta, az önállóságot és függetlenséget mindenki szemből fentarhatta és hogy saját szükségleteinek fődözésén felül az ajtaján gyakran kopogtató nyomornak is alamizsnát nyujthasson, mert ez tőle elváratik s mert a szegényeknek tőle telhető gyámolítása hivatásának is egyik ágát képezi; az anyagiakérti küzdelmeik miatt a lelkiekben való hivataloskodást el ne hanyagolják és hogy a silány javadalmasz miatt az ifjak a papi pályától vissza ne riasztassanak; a lelkészek a papnöveldeben nyert kiképzettetésüket, a lelképásztorkodás gyakorlata alatt hasznos olvasmányok megszerzése által gyarapíthassák, mert a kinek hivatása a tanítás, annak folytonos önképzésre van szüksége. Mintha csak a mi tisztes Gelei Katona kánonainkat hallanók: „a tanulatlanok, kik magok sem tudnak, másokat tanítani nem lesznek képesek; hanem az telik be rajtok, a mit Krisztus egy helyütt mondott, hogy ha a vak vezeti a világtalant, mind a ketten a verembe esnek.“

B. elégségesnek tart 4 osztályt ekkép: a) a fővárosban a plebánus részére 1600 frt, a segédlelkész részére 500 frt, b) több mint 20 ezer lakossal bíró városban a plebánus részére 1300, segédlelkész részére 400 frt, c) az ezen aluli városokban s a gyógyfürdő helyeken a lelkész részére 1100 frt, segédlelkész részére 350 frt, d) egyéb helyeken a lelkész részére 800 frt, a segédlelkész részére 300 frt. A segédlelkész részére még a napi étrend is elő van írva: reggelire kávé, délben három, este pedig két fogás, félliter borral, azon felül kiszolgálás, mosás, külön szobában fűtés és világítás. Meg ne ijedjenek ennek olvasására a tiszteletes és nagytiszteletű urak, mert oda át

nem úgy értik a káplántartást, hogy: az tartsa, a ki helyett szolgál, hanem azért a most elsorolt tisztességes ellátásért 250 frt tartásdíjat helyeznek kilátásba, „mert az eddigi legfőbb 150 frtig terjedett káplántartási díjból a lelkész mindezeket a mostani életviszonyok közt csak is saját hátrányával fedezhette.“

A congrua kiszámításánál az akkorig fennálló különféle lelkészi haszonvételek és jövedelmek közül melyek veendőek tekintetbe, melyek nem: részletes javaslat van előterjesztve azon nyilatkozattal, hogy a természetbeni munka és különféle nem pénzbeli adózások megváltás mellett eltörlése nagyon kívánatos s a congrua szabályozással egyidejűleg lenne keresztülviendő. Az okok megismerése közülünk is sokat érdekelhet. A természetben való adózás beszédese kellemetlenséget okoz a lelkésznek, az adózott gabona többnyire a legsilányabb minőségű, a teljesített munka pedig majdnem értéktelen; a lelkész a beszédett gabonáért sohasem kapja meg azon árt, melyben az neki felszámíttatik s azon fölül még fáradsággal és költséggel van összekötve az elárúsítás, mindezzel pedig congruája csökken s végre a természetben való szolgálmányok ez adózások kora lejárt, a nép és lelkész közt sok ízetlenségnek forrása, a nép erkölcsi érzetét lealacsonyítja, a lelkész tekintélyét pedig egyáltalában nem neveli. A megváltás ezen kérdése azonban, legalább a congrua-szabályozással egyidejűleg, — úgy látom, — nem fog megoldatni, mert a congruabizottság az utasítás azon pontját, mely szerint az összeíró küldöttség a természetben való adózások és kézi s szekeres munkák megváltása tekintetében egyességet kíséreljen meg — elejtette.

Dr. Kovács Sándor.

Tárcza.

Részletek a „Nagyvárad ev. ref. egyház történelme“ cz. műből.

(Folytatás.)

Az egyház gyász-kora.

A várad ev. ref. egyház történelmi eseménye tárta fel sírját a nagyvárad ev. ref. egyháznak, elpusztult egyház és iskola, elhullván a csatában ref. lakosok és tanuló ifjak nagy számmal, vagy elszéledvén az életben maradtak Nagy-Váradról, hol csak gyász, pusztulás nyomai valának szemlélhetők. Az életben maradt tanuló ifjak tanárukkal egyetemben Debreczenbe menének át s így a nagyvárad ev. ref. főiskola megszűnt létezni, kibeszélhetlen kárára a protestantizmusnak. Ekként semmisült meg 103 évi fennállás és virágzás után egyház és főiskola!

Mielőtt tovább fűznök a történelmi események láncolatát, bizonyára nem leendő felesleges egy rövid visszajelentést tennünk az egyház azon állapotára, melyben a vár

ostroma előtt vala. Így szerezhetünk magunknak kellő fogalmat ama veszteség nagyságáról, mely érte ez egyházat s kioltá virágzó életét. „Hogy ez időbenn a váradi Ekklesiának népesnek kellett lenni, tsak abból is megtetszik, hogy annak három Prédikátori voltak: t. i. a Városbann, Magyar Benedek és Kovásznai Péter; a Várban pedig, Kállai András. A Váronn kívül lévő magas és tágas Refor. Templom, mely a Vár kapujával általellenbenn, Péntekhelylye nevű utszánn, tiz oszlopokonn állott; a lakosoknak a Várba lett bétakarodása után, az ott lévő házakkal és más épületekkel együtt, hogy a közelgető ellenségnek valamely hasznára ne lehetne, felgyújtatott. Mely szomorú dolgot Szalárdi János (abban az időbenn, Váradi Világi Kanonok) Magyar Kron. VII-dik Könyvének 6-dik Részében így ír le: „Ez égésnek sebességét nézni, oh mely rettenetes vala! de főképpenn a Péntekhelylyi utszai magos házakat s Város közönséges Egyházát, hol naponként az Istennek tiszteletis az Évangéliomnak prédikállása bővséges mértékbe kiszolgáltatni szokott vala, mely tiz egész oszlopokra s azon felül vonatott nagy öreg gerendákra, igen magas helyazatra építettett vala. Melynek igen tágas és széles épületinek kellett lenni, mint a mely alatt annyi ezer Lelkekből álló nagy Gyülekezetnek elférni kell vala. Az oszlopokon kívül, napkelet és napnyugot felől, mindkét részről, igen hosszú négy-négy szál tsatornákra, nagy magas helyazatok alatt való fiókjai kiterjesztette valának, melynek épületi mennyi temérdek sok fa, séndely és vas volna, akárki is megítélheti.“

E rövid visszapillantás után nézzük a további eseményeket, melyek a nagyváradi ref. egyház gyászkorát tüntetik föl.

Habár a vallástürelméről ismeretes török fenhatósága alá jutott Váradra szállingóztak vissza egyes ref. vallásúak, mindazonáltal a romba dőlt egyház felépülése több nehézségekbe ütközött, sőt a töröknek a ref. egyház alkotására vonatkozó engedélye is Várad helyett Szöllösre szolt s így a váradi vár elestét s a váradi ref. egyház megsemmisülését követő időben az egyház hajójának romjai a Váradal szomszédos Pecze-Szöllösön érve révpartra, itt alakult ez időben egy közepszerű népességű ref. egyház a Váradról idevonult hívekből.

Azonban ennek élete is rövid volt, amennyiben 1732-ik évben Győri András szöllösi ref. lelkész távoztával a „pásztor nélkül maradt nyáj“ nem igyekeztvén új lelkészről gondoskodni, habár erre a váradi püspök is felszólította őket, fenyegetvén, hogy lelkészről nem gondoskodás esetén ő fog adni nekik papot, minthogy hat hétig lelkészt nem vittek: „így az üres Parochiára Plebanust küldött a Püspök. Azután későre siratván a magok bolondságokat; midőn t. i. a Reformátusokat sanyargatták, pusztították s ki is verték; kik közül némelyek Vásárhelyre mentek és az Urasztalához való edényeket s ruhákat is oda vitték magokkal és onnan kerítették a Váradiak idővel kezekhez. Némelyek az Ősi pusztára szállottak, de onnan is a káptalan őket elveretvén, Ártándra takarodtak, egy ón kannát is magokkal vivén Ártándra, honnan az 1785-ben került haza. 1749-ben pedig a Pestis és más Isteni látogatás által egészen elpusztultak Szöllösön a reformátusok.“

A ref. egyháznak Váradon visszaállítását gátolta azon körülmény is, hogy 1693-ban Leopold császár elfoglalván a

töröktől Váradot, ez időben a római katolikusok honosultak meg itt, kiknek minden általuk követelt jog az uralkodó által megadatott. És így habár néhány református települt is meg ezen időben Váradon, oly kevés vala számuk, hogy az egyházalkotásra s fentartásra nem valának képesek. Azonban daczára e kedvezőtlen körülményeknek, már 1700-ban volt egy kiseded ref. egyház Váradon, minek bizonyossága azon ón kannája a ref. egyháznak, melyen e felírás: „Tarjány János Deák Hites társával ajándékozta a Váradi Ecclesia számára 1700. Szőnyi István Uram Prédikátorságában.“ Azonban ennek rövid élete már előzőleg említve volt.

Az 1700-ban fe. bomlott nagyváradi egyház évtizedek során át nem bírt életre kelni, melynek lényeges oka — a kedvezőtlen politikai helyzet mellett — a kevés számú nagyváradi ref. lakosok buzgósághiányában is kereshető s található. Egyházunk e halálos szenderének gyászos leírása legyen szó szerint ide jegyezve, a mint azt Keresztesi kéziratából olvashatjuk következőkben:

„A mi már ismét Váradot illeti: ide a Mesterség s szőlőművelés kedvéért; vagy pedig más csupa testi okokért, iminuen-amonnan jöttek némelyek. Nevezetesen Gróf Forgáts Pál Váradi Püspök a Katedrále nagy Templomot a B. Szűz Mária tisztességére kezdvén, kívül a Városon Püspöki felé, építtetni, a Páris patakán túl lévő pusztta földet, mely erdőből s gazból állott, akarván lakosokkal megszállítani, a Reformátusoknak is könnyen engedett ott helyet szerezni. Így apródonként annyira szaporodtak, hogy csak Olasziban is voltak majd száz Református nevet viselő, iminuen-amonnan gyült lakosok, Ujjvároson és Velenczén a Tanáts miatt sokra nem szaporodhattak. Ezek a Páristák előtt voltak nagy útálatban, szorongatásban; gyermekeiket nem taníttathatták, innen tudatlanságban; a Római babonasághoz szokván, Fél Páristaságban vakoskodtak. Sokan, tsak hogy itt megtelepedhessenek, Párista Asszonyokat vettek Feleségül s ekkor gyermekeiket és magokat is a Párista vallásra ajánlották; Sőt igen sokan, minthogy Hazájokból is a Jézus igája hordozása elől jöttek el, Vallásokat könnyen oda hagyták. Ugy hogy ezekre illett majd egészen E f. s. 2. 12. Egyszóval: a kikben a Vallásnak valami tüze megmaradt is, a tövissek közt annyira bé gyepesedtek: hogy e Reformátusokat nehezebb most Reformálni, mint volt A. 1557. a született Páristákat. Ezek mint Pásztor nélkül való Juhok semmi rendben nem voltak. Bírák 21: 25. A kiket ugyan a buzgóság reá vitt, Templomba jártak Püspökibe, Szaldobágyra s Vásárhelyre és midőn a másuvá való járást, mint egy téglá vetést megunták, beszéltek ugyan néha-néha az értelmesebbek arról, hogy jó volna a Templom, hogy essőben, hóban, sárban ne járnának másuvá: de ez csak beszéd volt s többnyire a Poharakkal edjűtt a szándék is megüresedett; a minthogy más részről ez Mária Theresia Királyné alatt, mind itt, mind másutt lehetetlen is vala. Ki is A. 1780 d. 27 novembr. meghalván s az Ország igazgatását Felsőges II. József Császárra és Fiára hagyván, ez alatt, a mint egyéb dolgok megváltoztak: úgy a Vallásbeli szabadság is helyre állott; s a Váradi Reformátusok szeme is kezdett a Világosságra nyilatkozni.“

Dombi Lajos.

(Folyt. köv.)

Az államsegélyosztáshoz.

Egy eseményt mondok el a nevek elhallgatásával; nem a levegőből beszélek, betűhív leszek a szavakhoz is.

N. N. ifjabb lelkésztárs abba az egyházközségbe való, melyben én szolgálok. A napokban anyja nálam megfordulván, hogy neki örömet szerezsek, így szóltam hozzá „N. N. — fia nevént mondtam — államsegélyt kapott“, mire az öreg elpirult és így szólott: „minek a? nincs neki arra szüksége; most is földet vett“ — .. akkor elkezdte beszélni, mi mindene van az ő fiának, menyének. Én a tárgyról tovább egy ígét se ejtettem, hanem utána nézve a dolognak, úgy értesültem, hogy N. N. több mint 30 hold saját nevére telekkönyveztetett, első osztályú földnek ura, a lelkészjavadalmi föld egy egész telki illetőség; a nép nem sok száz lélekből áll ugyan, de egyházi adóját rendszeresen beadja. A tisztelendő ur hát eddig is gazdag és folyvást gazdagodik; és mind a mellett képes segélyért folyamodni!!

Mit mondjunk rá? Nagy bűn az a kapzsóság; hanem nagy bűn terheli az illető esperes urat is, a kinek, aligha lehet, hogy N. N. anyagi állásáról ne legyen tudomása és mégis annak folyamodását — akár positive, akár negative — sikert érni engedí. — Uraim, bárkinek anyagi állását is, nem az egyházban élő lelkek száma, nem is a díjlevél szerinti fizetési kulcs határozza meg; sok minden körülmény befoly arra, — kis egyházban, csekély fizetés mellett is vannak, ha nem mondom éppen gazdag, de mindenesetre jómódú, tehetős lelkészek; — midőn másokat, népesebb egyházban, nagyobb — olykor csakis papíron figuráló fizetés mellett, folytonos ostrom alatt tart ama paizsos férfiú. Családi szerencsétlenségek, gyermekek neveltetése, elemi csapások, kedvezőtlen társadalmi viszonyok miatt sokszor nehéz szükséggel küzd a legszorgalmasabb, puritán háztartású családfő is. És még sem folyamodik segélyért; pirulna, hogy azt tegye; talán nem is kapna, a lélekszám, a díjlevél nem ütné meg a segélyadás mértékét. Hanem azok, a kik ezen a földön el akarják venni minden ő részöket, olykor töképenzt forgatnak, olykor örökölt, vagy nőhozományi földnek birtokosai; — a kik valamelyik kis egyházban, benső hivatás nélkül lelkészi állomásra jutottak s gyakran, erkölcsi szegénységök mellett is szolgálnak, azaz szolgálatban vannak; — a kik a tanulás — olvasgatással ellenséges lábbon állanak; a lélek tiszta örömeit nem kedvelik, talán nem is ismerik, kedvelik ellenben az örömet, mely végezetre, mint a kígyó megmar és mint a mérges kígyó megcsíp: ezek — tisztelet a tisztas kivételnek — ezek azok a szegények, a kik rendszeren folyamodnak és mert, küllátszat szerint, ajánlattal bírnak, — mert az illető esperes ur gátlólag közbe nem lép, — néha még folytonosan is segélyt kapnak. Több példát tudok több egyházmegyéből, kikre egyik vagy másik, vagy egyszerre több kategória ráillik, tudnak többen kétségkívül lelkésztársaim közül is, éppen azért rájuk mutatni felesleges. De nagyon is nem felesleges, sőt igen kívánatos volna, hogy a folyamodó atyafiak conduitlistája, ne csak a lélekszám és díjlevél szerinti jövedelem, hanem vagyoni állás s szellem-erkölcsi minőség, általában hivatásszerű lelkészkedés szerint lenne az intéző körök előtt feltüntetendő, biztos intézkedés végett, lehető határozottsággal kimutatandó, hogy ne a szellem-jellemszegények, hanem a valódi segélyt érdemlők legyenek azok, a kik segélyeztessenek.

Nem jó a fiaknak kenyereket elvenni. Videant Consules!

+ —

Jelentés a csurgói Csokonai-ünnepélyről.

Említettük lapunk mult számában, hogy két t. tanártársunk, Balogh Ferencz és Géresi Kálmán urak főiskolánk s illetőleg egyikök Debreczen város képviselőjében is elmentek a Csurgón tartott Csokonai-ünnepélyre. Szerencsésnek érezzük magunkat, hogy jelentésöket, melyet eljárásokról főtiszt. Révész B. püspök úrnak nyújtottak be, közé tehetjük. Jelentésök így hangzik:

Főtiszteletű Püspök Ur!

Főtiszteletű úr böles intézkedése folytán lett a debreczeni kollégium, két tanára által képviselve a csurgói Csokonai-ünnepélyen, melyről jelentésünket van szerencsénk felterjeszteni.

Tekintve a távolságot, az út öt napot vett igénybe, folyó évi október 23—27-ig. Az ünnepélyt előző nap estjén érkezünk meg, a főgymnasium tanárkara várt, s magán családoknál szállásolt el. Csokonai olajfestetű arczképének leleplezése volt az ünnepély főczélja. Az iskolai szép ünnepély az új építésű református templomban folyt le, a tanuló ifjuság és a tanári kar által ékesen rendezve. A magyar nyelv és irodalom tanára, Kondor József úr tartotta „Csokonai Somogyban“ című nyomós értekezését, vázolván s új adatokkal megvilágosítván a debreczeni nagy költő dunántuli és somogy megyei időzését, s Csurgón tanári működését, hol az ő nevét több nyom örzi és tartja fenn. A gymnasium felső osztályaiból alakult önképző egyesület „Csokonai-kör“ nevet visel s egy tanár vezetése alatt áll. Az iskola kertje alatt terülő rét, néhány őskori fájával, „Csokonai ligetnek“ nevezetik a költő ottani kedvencz tartózkodásáról. Most a szép arczkép az iskola falán fogja a magyar nyelvre és költészetre buzdítani a fogékony ifjúságot, egyszersmind kegyeletes emlékül szolgál a tanintézet egykori jeles tanára iránt. Az ünnepély többi részzeit Csokonai emlékezetére irt alkalmi költemény, s a költő egyik mély érzelmű darabjának, „A magánossághoz“ címzett költeménynek tanulók általi sikerült elszavalása, s az orgona és énekkar által előadott két szép Csokonai-dal elzengése képezték, miközben az arczkép lelepleztetett, s a jelen volt nagy közönség meghatva szemlélte az ébresztő magyar lantos vonásait.

Megtisztelték a puritán jellemű egyszerű ünnepélyt megjelenésökkel a Magyar tudományos Akadémia és a Kisfaludi Társaság egy-egy képviselője, a debreczeni kollégium és város küldöttei, a kaposvári állami főgymnasium 3 küldötte, továbbá az iskolai igazgató tanács tagjai, a vidéki lelkészek, az egyházmegye esperese, a helybeli város értelmisége, az állami tanítóképezde tanárkara.

A csurgói tanárkara a legjobb benyomást tette a debreczeni kollégium megemlékezése rólok; maga az esperes külön kifejezte a megyei lelkészi kar részéről a hálás köszönetet a ft. püspök és a debreczeni tanárkar iránt, s egyúttal hálatelven emlegették: mily sok jót élveztek a somogyi tanulók Debreczen főiskolájában, melyre a szülők csak tisztelettel tekinthetnek. A kik itt tanultak s tekintélyes állásokat foglalnak el az élet mezején, örömmel emlékeznek debreczeni kiképeztetésükre, s a vonzerő kifejezésekként jövőre is küldeni fogják Debreczenbe fiaikat, a nagy távolság ellen nem állván. Valóban jól esett tapasztalnunk a Dráva partján, még világi férfiakban is, főiskolánk és Csokonaink emléke iránt a hő ragaszkodást, melyet ez ünnepély még fokozott, az arczkép pedig megörökített.

A virágzásnak indult, s még századik évét el nem ért esztergomi ref. iskola a magyarság végtornyaként áll ott, hazafias missiót teljesít s büszkén vallja magáénak a mi Csokonainkat is, kinek szelleme és neve, mint egy védhatalom, örökösnek élte felett. Megtekintettük az intézet könyvtárát, tantermeit, gyűjteményeit, tápintézetét, hol 100-nál több szegény ifjú talál étkezést és segílyt. A tanári kar buzgó és jeles s a tudományos előkészítés mellett a protestáns és hazai szellemben hat.

Mi igen kedvesen fogadtattunk, vártak is s alkalmul szolgált Csokonai iránti kegyelet kifejezésére. A legkellemebben találtuk magunkat, több szüle, fiaik tanárai iránt érdeklődve, több jeles ember, kik egykor tanuló társaink voltak, azért is jöttek el, hogy felelevenítsék a kedves multat s az ölekezés által erősödjünk újlag a szép hagyományokban. Úgy hiszszük, mi is megtettük szavaink, nyilatkozataink által, mit a főiskola várt tőlünk s ennek jó emlékét felújítók. A kapocs erősült, a tisztelet nőtt, a hála emelkedett szeretett főiskolánk iránt s ez egyik becses erkölcsi hatása a képviseltetésnek.

De nemes kötelesség is rovatott le a nagy költő szülőhelye részéről az által, hogy áldozattal is, részt vett Debreczen a Csokonai-név tiszteletének új ponton ápolásában s a nemzeti költészet és irodalom emelő méltatásában. Örömmel és lelkesedve tettük meg mi is kötelességünket.

Főtiszteletű püspök urnak

Debreczenben, 1887. október 31.

alázatos szolgálói

Balogh Ferencz, tanár.
Géresi Kálmán, tanár.

Felhívás

néhai Nagy István volt n.-váradai ev. ref. lelkész síremléke felállítására.

Elhunyt jeleseink iránt kegyelettel viseltetni minden idők legszentebb kötelessége. Egyesek, mint nemzetek, midőn az elismerés babérait tűzik fel a valódi nagyok homlokára: önmagukat tisztelik meg.

A mult idők kimagasló alakjai, kik nyugodtan állottak elveik koszíkláján: méltók az utókor hálájára. „Olyanok ők, mint az éj csendében munkáló anyatermészet, ha a reggel felvirrad: a nap sugarainál ránk áldás fakad.“ Ki a haza, egyház magasabb érdekeit bátran, híven szolgálta, annak neve a közjó oltárkövébe kitörölhetlen betűkkel van feljegyezve; mert „a derék nem fél az idők mohától, a koporsóból kitör és eget kér, s érdemét a jók nemesek s jövőző századok áldják.“

A közügyek ily bátor, derék harciosa volt néhai Nagy István, kinek fenkölt szelleme soha nem fog elhalványulni nagyszámú tisztelőinek emlékezete egén! Érdemeit behatóan méltatni életirójának lesz feladata. Addig is szabad legyen itt élte néhány vonásait megvilágítani azok előtt, kik szép multját nem ismerték.

Mint a bihari ev. ref. egyházmegye egyik legtehetségebb ifjú lelkésze az által vonta magára a közfigyelmet, hogy az 1845-ik évben a lelkészgyámolda házi pénztárát megteremtette, követve Dr. Sándorfy József Biharvármegye főorvosának, az ő keresztapjának nemes példáját, ki e század első tizedében 260 rhénes forintot áldozott a fenti célra, úgy hogy ez intézmény már 1883-ban 25,000 frttal rendelkezett. Az 1848-ki

viharos korszakban mint kis-szántói lelkészt kartársai az esperesi díszes állásra választották meg; majd hazája iránti forró szeretetéért halálra ítéltetett s 1849. november 1-én a n.-váradai várba fogságra vettetett, honnan 1851 október 31-én kegyelem útján szabadon bocsáttatott.

Fogsága után huzamos ideig Szunyogh Albert esztári nagybirtokos fiai mellett nevelősködött. Az alkotmányos új aera kezdetén 1861-ben, mint m.-keresztesi, 1863-ban pedig mint n.-váradai lelkész folytatta esperesi hivatalát, melyet 11 évi buzgalom után 1871-ben végeztet be.

N.-várad társadalmi életében és köreiben sokáig nem fogják elfelejteni a minden humánus intézmények iránt melegen érdeklődő, szavait bátran felemelő hitéből és meggyőződésből egy hajszálnyit sem engedő református papot, az előkelő osztályok kedvelt „Pista bácsiját.“

Utolsó évében vissza akart vonulni a közügyektől, de csak azért, hogy csendes irodalmi munkáinak és szeretett rokonainak éljen. Előérzete nem csalt; hirtelen kellett meghalnia, s nem érthette meg — kedvencz eszméjét — a n.-váradai ref. egyház 100 éves jubileumát. Szenvedélyesen gyűjtött mindent, mi a classikus ó-korra emlékeztetett. Mint tudománykedvelő, szép könyvtárát a debreczeni főiskolának hagyományozta.

Ugy ifjú, mint öreg korában hű maradt az igazsághoz, innen maradt fel 76 éves koráig ismeretes hajthatatlansága, azért hagyta minden korszak érintetlen az ő génuszát.

Ily jeles férfinak akarjuk megörökíteni emlékét. Tiszteelőihez, barátaihoz fordulunk, emeljünk neki közös erővel hozzá méltó síremléket! Hadd jelezze ez emlék a jó hazafit, hitbuzgó lelkészt, jó barátot s hű rokont egyaránt!

Hiszszük, hogy az egyházkerület és egyházmegye lelkes papsága, karöltve a kegyeletes közönséggel, nem hagyják elbukni a szép eszmét!

A gyűjtőívek tartói tisztelettel kéretnek a begyűlt összeget tekintetes Füredi László egyházi pénztárnok úrhoz N.-Váradra küldeni, hol a kegyes adományok pénztárilag fognak kezeltetni és hírlapilag nyugtáztatni.

Béke, szeretet és kegyelet Istene adjon sikert a nemes vállalatnak!

Kelt N.-Várad, 1887. októberhó 3-án.

Dombi Lajos,
elnök.

Füredi László,
pénztárnok.

Debreczeni Gyula,
jegyző.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Törvényesítési kérdés.

Egy segédlelkész úr hosszú levélben egy gyakorlati kérdést illetőleg kér tőlünk felvilágosítást. Nincs terünk hozzá, hogy hosszú levelét egészében közöljük s a zavaros ügy minden apró, a dolog érdemére nem tartozó részleteit is előadjuk.

A tényállás, ha jól értjük a levelet, a következő.

A mult év végén egy 18 évet betöltött ifjú a görögkeleti egyházból áttér egyik egyházközségünkben ev. ref. egyházunk kebelébe. Az ifjú törvénytelen viszony gyümölcse volt s addig mindig atyja nevét viselte, annyival is inkább, mert 8 hónapos kora óta mindig atyja gondozása alatt növekedett. Az áttérés-kor azonban kitünt, hogy a görög-keleti egyház keresztelési anyakönyvében, mint törvénytelen gyermek, anyja nevére van

beírva s természetesen az áttérési anyakönyvbe is így jegyeztetett be.

Az apa ezen méltatlankodván, vissza akarta fiát egyházunkból a görög-keleti egyházba vinni; majd törvényesítésének módja után kérdezősködött s fenforgott közte és segédlelkészünk között az a kérdés, hogy ha vajjon ő így utólag bejegyezteti a keresztlési anyakönyvbe, hogy azt a fiút magáénak ismeri el, segítene-e ez a dolgon?

Ánde még sok bibéje van ennek az ügynek. Az apa, nevezzük X-nek, szabad állapotban volt még akkor, mikor egy bizonyos nőtől az a fia született. De nem vette el ezen nőt, hanem elvette annak a leányát 1881-ben. Ugy azonban, hogy előbb, 1867-ben egy más nővel lépett házassági szövetségre, de a ki válópert indított ellene s mielőtt ez lefolyt volna, két gyermeke született, 1878-ban és 1879-ben, azon második nőtől, a kit aztán, a válópör bevégeztével, mint mondtuk, 1881-ben feleségül is vett. Az első nő, az anya, görög-keleti, az első törvényes feleség római katolikus, a férfival előbb törvénytelen, majd törvényes házasságban élő nő, az első nő leánya, római katolikus vallású. Ennek egyik, első gyermekét egy más egyházköztségben római katolikusnak, a másikat otthon görög-keleti vallásúnak keresztelték és anyakönyvelték. Az első törvénytelen gyermek, mint láttuk, görög-keletinek kereszteltetvén, a törvényileg megengedett időben áttért hozzánk, apja vallására, megjegyeztetvén, hogy az apa is római katolikus volt még első törv. házasságra lépése idején, 1867-ben s csak az elválás megkönnyítése végett lett 1880-ban egyházunk tagjává. A második törvényes házasságból született fiúgyermek már mind egyházunk tagjai gyanánt, ev. ref. vallásúaknak vannak bejegyezve. Hogy ezeknek törvénytelen testvérei mi csoda nemen vannak, az nem tűnik ki a levélből.

Ez a tényállás, a maga szomorú, bántó valóságában.

És az apa, lelkiösmeretétől furdaltatva, most, a maga vallására is áthozván, törvényesíttetni akarja három gyermekét.

Egyik gyermeke már áttérhetett, a másik kettő, az 1868-iki 53. t. cz. 14. §-a értelmében, mindketten betöltvén 7-ik életévüket, 18 éves korukig várni kötelesek.

A mi a törvényesítést illeti, az nehéz dolog lesz, de a királyi kegyelem talán megengedheti.

X. elvette törvénytelen ágyban nemzett fiának a nőtestvérét. Ezt megengedi ugyan a Benigna Constitutio Josephina 15. §-a, mint polgári törvény, de kérdés, hogy vajjon az a polgári hatóság, a melynek a kezén megy át esetleg ezen ügy Ő Felsege elé, nem a morál szemüvegén keresztül fogja-e nézni és elbírálni az ilyen házasságból született gyermekek törvényesítésének kérdését?! Joga van hozzá, teheti.

Valóban nem tudunk jobb és részletesebben kifejtett tanácsot adni, mint azt, hogy bízva az apa ezen ügyet egy jó ügyvédre s ez az illető törvénytésznél megtehet minden lépést. A törvényes gyermekek jogait is érintvén ez a kérdés, polgári ügygyé válik minden esetben s így legjobban ott kezdeni meg annak esetleg sikerülhető lebonyolítását.

Az anyakönyvbe így utólag, 18—19 év multán vezetni be azt, a mit az apa óhajt, felforgatása volna minden törvényes rendnek. Ez még tán ott sem lehetséges, a hol úgy összevissza keresztelnek, a mint ezt a fentebbiekben láttuk.

Melléletek „A családkönyv készítésének módja és egy indítvány” című cikksorozatunkhoz.

Lapunk 41. 42. 43. és 44. számaiban a „Családkönyv stb.” cím alatt egy felolvasást közlöttünk Zöld József n.-bajomi segédlelkész úr tollából. A cikksorozathoz csatolt melléleteket csak most, utólag tehetjük közzé. De mindenesetre szükségesnek tartjuk azok közzétételét az elmondottak világosítása s az ügy iránt érdeklődők bővebb tájékoztatása céljából, megjegyezvén, hogy az egyes rovatok közé rubrikákat alkotó vonalak jönnek, de a melyek behozatalát nem engedte meg lapunk egyes hasábjainak szűk tere.

I. melléklet.

Az 1855-ik évi esketési anyakönyv adatai betűsorba szedve.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	Z	V
5	12	15	8	1	11	2	4	14	3											
					17	16	6		7											
									10											9
									13											18
									19											

II. melléklet.

Sorszám	N e v e k	Anyakönyvi folyó sz.
	1855-ik év	
	*) .Bökönyi József — Patai Zsuzsánna	5
	.Csák Imre — Zs. Szabó Juliánna	12
	.Éles György — Bagdi Juliánna	15
	.T. Földesi Imre — Debreczeni Zsuzsánna	8
5.	Horváth Sándor — Tóth Erzsébet	1
	.Kóti János — Diviki Mária	11
	— Katona János — Nemes Klára	17
	.Máté Miklós — Makra Mária	2
	.Mile József — Szűcs Sára	16
10.	Nagy Ferencz — Dobos Erzsébet	4
	.Nagy András — Lengyel Juliánna	6
	.Nemes Balázs — Horváth Juliánna	10
	.K. Nemes Sándor — Katona Juliánna	13
	.Nagy Gábor — Hegyesi Zsuzsánna	19
15.	Pánti Imre — Darabos Sára	14
	.Szilágyi Balázs — Nemes Erzsébet	3
	.Zs. Szabó Imre — Földesi Klára	7
	.Szabó Sándor — Láposi Juliánna	9
	.Sárkány Miklós — Czövek Zsuzsánna	18

1856-ik év.

III. melléklet.

Keresztlési betűsoros anyakönyv rovatai.

Sorszám	Apa vagy anya neve	fiú gyermek neve	leány gyermek neve	Anyakönyvi folyó szám
	1855-ik év.			
	— Asztalos Imre	Imre		52
	— Asztalos János	Sándor		12
	— Barta Miklós		Erzsébet	22
	— K. Bagdi István	Sándor		38
5	— N. Bör Bálint		Zsuzsánna	50
	— Borbély György	Márton		64

*) A nevek elibe tett jegyek tehát színes iróval jelzendők.
Z. J.

- Barta András	Juliánna	75
- Bagdány János	Veronika	83
- D. Bagdi Sándor	Lajos	84
10 - Bör Mihály	Mihály	2
- Bak András	András	15
- Bagdány Miklós	Bálint	19
- Csák Bálint	Bálint	79
. Csák Zsuzsánna	Sándor	102
15 - Czövek Balázs	Zsuzsánna	105
- Csák Mihály	Juliánna	8
- Debreczeni Imre	Ágnes	40
- Demjén András	Juliánna	41
- Darabos Mihály	Juliánna	89
20 - Diós István	Imre	93

stb.

Megjegyzendő, hogy a n.-bajomi ev. ref. egyház anyakönyveiben 1860. előtt január elején az anyakönyvi folyó szám nem az 1-en kezdődik, hanem advent lévén az egyházi év kezdete, az adventben kereszteltek elseje jelöltetett 1-ső folyó számmal s a folyó szám mindig folytatva növekedett másik adventig, azért van itt az egyes betűk alá tartozó neveknél A. B. C. — a nagyobb folyó szám után kisebb jelölve a később született, ugyanazon betűn kezdődő nevű gyermek.

IV. melléklet.

Halotti betűsoros anyakönyv rovatai.

Sorszám	Halott neve s állapota	Anyakönyvi folyó szám
	1855-ik év	
	Asztalos János	fia Sándor 8
	ör. Bagdi Sándor	20
	Bagdány István	fia István 25
	Bagdi Mihály	fia Mihály 35
5	ö. Biró István	70
	Bagdi Pál	fia Károly 87
	Bör József) leánya Juliánna 117
	Bör József) Zsuzsánna 118
	K. Czövek Sándor	49
10	Csák Péter	78
	Csabai Rebeka néh. Csák János özv.	114

stb.

V. melléklet.

Az S. betűsoros mutató.

Sorszám	N e v e k
1.	Szilágyi Balázs 2. Nemes Erzs. 1. Földesi Klára
2.	Zs. Szabó Imre 2. Szabó Juliánna 1. Láposi Juliánna
3.	Szabó Sándor 2. Szücs Rebeka 1. Czövek Zsuzsánna 2. Barta Juliánna
4.	Sárkány Miklós 3. Darabos Judit
5. Szilágyi Zsuzsánna
6. Szilágyi Rebeka
7. Szemes Sára
1856.	
8.	Somogyi József Szilágyi Rebeka

9. á.	Szabó Imre 2. G. Nemes Rebeka
9. b.	Szabó Imre Nagy Rebeka
10.	Szöllősi Miklós Czövek Klára
11.	Szatmári Imre Szabó Klára
12.	Somogyi Gábor Váradi Klára
13. Solyom Juliánna
14. Somogyi Klára
1857.	
15.	Solyom János 2. M. Nemes Rebeka 1. Tóth Rebeka
16.	M. Solyom László 2. Darabos Erzs.
17.	Szilágyi Márton Bagdány Sára
18.	Szabó Balázs Csala Zsuzsánna
19.	Sárkány Balázs — Nemes Juliánna
20.	Szöllősi Imre Mile Klára
21.	Szücs Balázs Nemes Juliánna 1. Katona Zsuzsánna
22.	Sárkány József 2. Katona Juliánna
23. Szoboszlai Sára
1858.	
24.	Szilágyi János B. Földesi Sára
1859.	
25.	Szilágyi György Makra Zsuzsánna
26.	Szücs István 2. Borbély Juliánna 1. Varga Klára
27.	Szöllősi Márton 2. Szabó Erzsébet
28.	Szücs Márton Láposi Ágnes
29.	Sárkány János Darabos Sára
30. Szörnyi Sára
1860.	
31.	Somogyi István Szücs Juliánna.

Zöld József,

n.-bajomi ev. ref. segédlelkész.

(Folyt. köv.)

Irodalom.

Néhány szó két új népiskolai kézikönyvről.

(Folytatás.)

Azonban nincs arany salak nélkül s a fény sem lehet árnyék nélkül. Minden önuralmuk mellett is elfelejtik néha szerzők, hogy gyermekekkel beszélnek s vagy túlhalmozzák itt-ott a történeteket szükségtelen részletekkel, vagy — a mi épen ebből következik — elnyújtják az egyes életrajzokat. Igaz, hogy kivált az előbbi nem sokszor történik meg, de mégis megtörténik.

Igy például a 8. és 9. lapokon a püspökök jövedelme, templomok fölszerelése, a koronázás, az ország rendezése tulságosan részletes; s épen így hiba fordul elő a cserhalmi ütközet leírásánál (14. l.), valamint a 24. lapon az írás behozataláról szóló cikknel. Ezek a részletek is ugyan kellemes modorban vannak adva és szinte hajlandó az ember el-siklani felettök; de a gyermek mégis más szemmel nézi azokat, mert észreveszi, hogy emlékezetét tulságosan kell megterhelnie. A 10-ik lapon I. Eudre és Bélánál mindjárt elől az elbeszélés nem világos s a gyermek, István, nagybátya, Kopasz László s Levente neveket látva és pedig két mondatban összezsufolva, nem tájékozhatja magát elég he-

lyesen. Én ezt így adnám: „István halálakor éltek még az Árpád családjából hercegek, t. i.: Endre és Béla. Ezek Kopasz Lászlónak voltak fiai. Ez a Kopasz László meg I. Istvánnak nagybátyja volt.“

Sok történeti könyvben láttam már és tapasztaltam a zavart, ezért tűnik szemembe itt is. Van még terjedékenységgel vagy tulságos részletezés több helyen, mint p. o. a 25. lapon, hol a IV. Béla előtti bajok kevesebb szóval is elmondhatók; vagy mint a 74. lapon, hol ez a cikk: „Figyelmét nem kerülte“ . . . stb. fele terjedelemmel is kimerítő lehet.

Hanem e csekélységen túlesve, fordítom szemeimet e történeti életrajzok benső értékére, mert ez annak legerősebb oldala. Valóban itt nem az események rideg halmazával, hanem a küzdelmek azon szent örökségével állunk szemben, melyek a szellemi fejlődés és anyagi jólét érdekében hűből és csontból álló emberek által vívatnak. Ott állanak előttünk ama nagy alakok, előttünk forgatják az események kerekeit, beszélnek hozzánk és szinte hallani véljük a fegyverzörejt, paripák nyihogását és harci tárogatók messzezengető hangját. A nyelv és benső melegség oly szép összhangzatban egyesül, oly hű és igaz, hogy képes az embert csalódásba ringatni, valódi lelkesedésre, avagy könyvekre indítani. Nézzük csak péld. I-ső Lászlót, oly megragadó, tiszta és világos kép az, hogy az embert csak olvasás közben is teljesen felmelegíti; hiszen szemei előtt ragyog a magyar nagyság, dicsőség és nemes szívű lovagiaság; avagy Vak Béla szomorú sorsa néhány szóval nem úgy van-e jellemezve, hogy az emberben önkéntelenül is szána-lom támad a bíboros koldus iránt?

Vagy kit nem hatna meg IV. Béla élete, ki emberföltötti erővel küzd, még sem mentheti meg a hazát, s végre erős akarata sírjából költi fel a nemzetet? Bizony oly hangulatteljes az egész, hogy megrázza az embernek benső érzetét. Kun László története a rövidségben példányul szolgálhat. II. Lajosnál a honfibanat oly erősen fel van költve, hogy az igazán legméltóbb hangot lel magának eme pár sorban: „Világverő Mátyás sírján még a virág zöldül, S a dicsőség ime eltűnt a szép magyar földről.“ Dobó és az egri hősök vitézsége, vagy Zrínyi önfeláldozó hazafisága oly szívhez szólólag van tárgyalva, hogy bizony az méltó büszkeséggel töltheti el a kis szíveket s még a legközönyösebb lelket is hőssé teremt. Hiszem is, hogy a történet végén ragyogó szemekkel fogja mondani a kis honfi: „Csak áldom az Istenemet, A mért én is magyar vagyok!“

Hát Lorántffy Zsuzsánna és Zrínyi Ilona története nem olyan gyöngyszemek-e, melyek magokban véve is megérdemlik a babérkoszorút? Oly egyszerű a kép s mégis oly tetszetős a hang, melyen e két nő eszménykép beszél hozzánk, hogy már csak ezért is helyet kell foglalnia e kis műnek a népiskolában. És Mária Terézia életrajza nem a történeti hűség és igazság gyémántköve-e? Bizonyára szerzők itt adták legfényesebb jelét annak, hogy ők történetírók, kiknek a tényekkel számolni s igazságot szolgáltatni kötelességük. A mi érdem: dicsőség annak; a mi pedig hiba: hadd tűnjék ki a fényes kép keretében is.

Ámde hiszen, nem tudom én, melyik már szebb, melyik dicsőbb, melyik nagyobb? csak azt érzem, csak azt tudom, hogy e könyvecske a rég érzett hiányt teljesen pótolja.

Hanem hát ezek után hadd szóljak egy pár zokszót is. Találok ugyanis az egészben olyanokat, melyek talán kissé a történeti hűség rovására esnek és — hogy sajátságos kifejezéssel éljek — látok olyanokat, melyek ott nincsenek. Már én nem tudom, a bölcsőbbek hogyan gondolkoznak, de én nem tudok oly könnyen szabadulni az ősi hun mondától, melyet szerzők mindenik könyvükben szándékosan mellőznek s épen ezért aztán olyat kell mondaniok, mint itt a 4-ik lapon áll: „Árpád a nemzetnek ezt a bizalmát (t. i. fejedelmé választását) azzal kívánta meghálálni, hogy népének állandó hazáról gondoskodott.“ Vajjon nem elfogadhatóbb-e a régi alap? hiszen a nép közt élő monda Attila örökségéről sarkalta az egész népet új hon szerzésére s épen ennek volt talán kifolyása a közös fejedelmválasztás.

Ez azonban még nem nagyon lényeges, hanem feltűnő Szapolyai életrajzában az egyoldalúság. Szapolyai nagyra-vágyása, önzése ugyanis egész meztelenségében áll előttünk, úgy, hogy a nagyra-vágyó vajdában valami nevezetesebb indulatnak még csak egy szikráját sem bírjuk felfedezni s hajlandók vagyunk elhinni, hogy a másik párt csupa becsületes, makula nélküli emberekből állott; pedig az igazság az, hogy a másik párt vezére, Báthori is csak inkább Zápolya iránti gyűlöletből lett Ferdinándpárti. Így tehát ha első sorban méltán érheti is Zápolyát az utókor ítélete, mindenesetre Báthori és hívei sem lehetnek mentek a kárhoztatástól, mert bizony egyiket sem vezette tiszta hazafiság és mert mindig nyílt kérdés marad, mi történik vala akkor, ha az egész ország megnyugszik Zápolya megkoronáztatásában?

Bocskay életrajzában nem tartom helyesnek azt, hogy míg addig szó sincs a protestánsokról, egyszerre nyakig jutunk bele a protestánsok sérelmeibe. Én Zápolya életrajzában végén megemlítettem volna egy pár sorban, hogy a prot. vallás a két király alatt elterjedt az országban. Azt is sajátságos véletlennek tartom, hogy a bécsi és nikolsburgi béke pontjai közt csakis a prot. vallásszabadságról van szó, az alkotmányról pedig hallgat a krónika, pedig ezek a harcok első sorban a magyar alkotmányért vívottak. — Miért adjuk tehát önként a fegyvert rosszakaróink kezébe, a kik a tényekkel szemben úgyszólván szeretnék elvitatni tőlünk azt, mintha ama harcok egyebek is lettek volna a protestánsok lázongásainál?

Még csak annyit mondok, — mert hát az ember vágyai mindig kielégíthetlenné válnak, — hogy szerettem volna némelyeket ott látni, a melyeket ott nem látok. Az újabb korban ugyanis lendületet vevén a művelődés, ennek képviselőiként ott kellene állani egy pár jelesnek, pl. Kazinczy, Vörösmarty, Arany, Petőfi, Jókai. A Mátyás könyvtáráról szólva pedig megemlíteném a Korvinákat, és hogy ezekből néhány legújabbban haza került.

Nem hallgathatom el még azt sem, hogy ha már szerzők oly helyesen fogták fel hivatásukat, hogy a minden oldalú képzés céljából a költői elemet is oly szépen beillesztették e kis művecskebe: miért nem tudtak helyet találni a legelső nemzeti darabnak, a himnusznak és a szózatnak is, hiszen ezt minden magyarnak első sorban kell megtanulnia.

Mindezek azonban, miket utóbb elmondék, még csak egy vonalnyira sem képesek leszállítani a könyvecske va-

lódí becsét, úgy, hogy azt, mi tanítók, örömmel üdvözölhetjük növendékeink kezében.

Sinka Lajos,
ev. ref. tanító.

(Vége köv.)

Erkölcsei rajzok az emberi természetről. Egy sor egyházi beszéd. Irta Mihályi Károly. Sajtó alá rendezték és kiadták a néhainak tanítványai. Második kötet. Az évi beszéd-sor második fele. Ára 1 frt. Nagyenyed, 1887. Wokál János könyvnyomdája és bizománya.

Lapunk egyik korábbi számában jeleztük már ezen egyházi beszédek tartalmazó kötet megjelenését.

A szerző 1835-től deési lelkész s 1844-től nagyenyedi bölcsészettanár volt, ki, mint ilyen 1854-től 1862-ig lelkészkedett is. Meghalt 1880. június 14-én. Több művei közül itt a „Keresztyén templomba és házba illő erkölcsi rajzok“ című, 1865-ben, Kolozsvárott megjelent műve érdekel bennünket, ez levén a most előttünk levő egyházi beszédkötetnek első kötete. Tanítványai még 1880-ban elhatározták, hogy műveiből emléket állítanak Mihályi Károlynak s ezen kegyeletes érzelemnek köszönhetjük e beszédek meglentét.

Egy posthumus munkáról kevesebbet szeretünk beszélni, mintha él még maga a szerző. Ha olykor-olykor meg is hegyezzük a tollat, mikor valamely mű bírálásához kezdünk, nem tesszük ezt, ha nem állhat velünk szembe maga a szerző.

Rövidék leszünk ismertetésünkben.

A szerző, látszik minden sorából, mélyen gondolkodó bölcsész, kinek van kellő ismerete, hogy kutassa a lélek életének titkait. Sokat, — szép és nagy, mélységes és magasságos dolgokat tanulhatunk meg ezen egyházi beszédek-ből. Nincs is azok ellen más, nagyon lényeges kifogásunk, csak az, hogy, több helyen erősen a független morál szellemében tárgyalván, másutt meg alig néha tudnak az egyszerű templomi gyülekezet értelmi niveaujához alkalmazkodni. Vagy nagyon is fennen csapongnak, vagy a mélységek mélyeiben járnak ezen beszédek.

Élvezetes és tanúságos dolog olvasni M. K. beszédeit. Méltó tanulmány tárgyát képezik azok minden gondolkodó főre nézve. De, ki kell mondanunk, nem valók az egyszerű nép számára.

A tanítványok kegyeletes eljárása teljes tiszteletünkre tarthat igényt. Mi örömmel megadjuk nekik az elismerés adóját.

Ünnepi egyházi beszédek s vázlatok. Francia szónokok műveiből átdolgozta s fordította Hetesy Victor, drámafoki ref. lelkész. Francziából átdolgozott műveiből IV. kötet. Ára 1 frt 20 kr. Pécssett, 1887. Nyomatott Taizs Mihálynál.

Ezen kötet egyházi beszéd meglentét is jeleztük már 3 héttel ezelőtti számunkban.

Kétszer foglalkoztunk már a „Debr. Prot. Lap“ hasábjain H. V. lelkész úr egyházi beszédeivel, vázlataival, 1884-ben a 32-ik s mult 1886-ban a 36-ik számban. Most a 4-ik kötet fekszik előttünk az általa szerkesztett egyházi

beszéd-gyűjteményből. Egy kötet, a 2-ik, sajnálatunkra, nem jutott el hozzánk.

Mindkét ízben kellő elismeréssel szólottunk e vállalatról s ha egyetmást kifogásoltunk, az alig vágott a beszédek, vagy vázlatok belsejének érdemébe. Inkább csak egyes külsőségek ellen emeltünk szót. Most is úgy teszünk, mert csakis úgy járhatunk el tárgyilagosan.

Az előttünk fekvő kötetben 30 egyházi beszédre, illetőleg legnagyobb részben egyházi beszédvázlatra találunk. Van nevezetesen a 134 lapra terjedő kötetben 4 karácsonyi, 1 utolsó vasárnapi, 3 új évi, 1 böjti, 2 virágvasárnapi, 5 nagypénteki, 4 husvétii, 4 áldozó csötörtöki, 4 pünköszi, 2 reformációi beszéd, vagy vázlat.

Ezen kötetben is találunk némely olyan külsőségekre, melyeket mi nem egészen, vagy épen nem szeretünk s csak az által látunk némileg indokolva, hogy szerző idegen, francia források után dolgozott.

Ilyen például — s ez a legkisebb — a több textus használata három egyházi beszédben is. A XI. sz. alatti, nagypénteki beszédvázlat három, az I. alatti karácsonyi s a XII. alatti nagypénteki 2—2 textuson alapul.

Kevesbé tudjuk már azt elnézni, hogy, a mit a 3-ik kötet ismertetésénél is jelzettünk, igen szerencsétlen a szerző az angol nevek leírásában. A IX. sz. alatti beszéd jórésben egy, Whitefield nevéhez kapcsolt történeten épült föl, — a mi már magában homilétikai vétség, — s tetézi ezt a szerző azzal, hogy Whitefield nevét következetesen mindenütt Witefield-nek írja. Ismételjük tanácsunkat, járjon az általa nem ismert nyelven írt nevek jó leírásának utána.

Mi nem szeretjük a templomi beszédekben az idegen szavak, a profán nevek használatát. Tudjuk, hogy például a francziák nem így gondolkoznak és tesznek, de hát azon, az idegen nyelvű beszédek átültetésénél könnyű segíteni. Mindjárt az első beszédben ilyen szavakkal és nevekkal találkozunk: mágusok, geologusok, legendák, Newton, Copernik, Kepler, Max Müller, Champolion. Több ezen nevek közül zárjelbe van ugyan téve, de úgy is fölösleges. A XV. beszédben pedig Sokratesről, Polycarpusról, Justinról, Cypriánról, Hitvalló Eduádról, Rideyről (angol név, tehát rosszul van írva Ridley helyett), Latimerről, Wiklefről, Bunyanról, Colignyról, albigensisekről, hugenottákról, angolokról, francziákról van szó. Azután meg hiszszük és tanítjuk mi is, hogy „az orthodox élet nélküli orthodox vélemény: nevetség“ (l. p. 129), de azt már nem hiszszük, hogy ezen mondást a mi egyszerű népünk meg tudná érteni.

Helytelen és a beszéd egységének ellenére való eljárás az, ha némelyik beszéd részei ismét alrészekre vannak osztva. Így például a XIV. sz. alatti, nagypénteki beszéd első része 4, második része ismét 4, harmadik része 3, negyedik része 5 alrészre van felosztva. Így van ez valóban s nem lehet ez ellen a beszéd vázlatváltára hivatkozni. Ugyanílyenformán megy a XVI. sz. alatti, szintén nagypénteki beszéd is.

Vét a logika ellen a szerző, vagy hát utána a fordító, mikor a II. sz. alatti, karácsonyi beszédben így oszt: I. E vendégfogadó ház a bűnös világ képe. II. A vendégfogadó ház képmása sok világba merült családnak. III. A vendégfogadó ház a természetes szív képmása. Azt még el tudnók képzelni, ha e részek, fokozatosan haladva fölfelé, megfor-

dítva következnek egymás után. Ugy az talán menthető climax lenne, de ezen anticlimax, melyben a 2-ik és 3-ik részek subordinált gondolatot képeznek az 1-ső rész gondolatára nézve, véleményünk szerint semmiképen sem állhat meg.

Ezektől eltekintve, hasznos munkát végzett az átdolgozó, a fordító ezen beszédeknek nyelvünkre való átültetése által. A vázlatok a legtöbb esetben jól kidomborított képét nyújtják az egész gondolatmenetnek. Nem könnyű dolog pedig úgy adni egy beszéd vázlatának gondolatait, hogy a szakadozottság hamar nagyon fárasztó ne lenne.

A keresztyéni elem, a mint hát ezt főként ünnepi egyházi beszédekben föltétlenül meg is várjuk, mindenütt megvan, jól esőleg szerepel. Sokkal erősebben, mint az első kötetben.

Üdvözljük H. V. urat s munkáját szívesen ajánljuk megérdemelt figyelembe.

Józsi és Erzsike. Szerkeszti Györgyössy Rudolf. Arad. Nyomtatta a Széchenyi irodalmi Intézet.

Az első évfolyam 11-ik és 12-ik száma s a szeptemberhónappal kezdődő 2-ik évfolyam 1-ső száma fekszik előttünk e kedves gyermeklapból. Többször és mindig ajánlólag tettünk már lapunkban erről említést s most is csak a legnagyobb elismeréssel tudunk róla szólni. Csak a 2-ik évfolyam 1-ső számának tartalmát jelezve, 4 verset s „A szüret“, „Üdözzétek a madarakat“, „Kedves nagytata“, „A kapzsi“, „Akarjatok és tudjatok tanulni“, az élet- és jellemrajzokban „Gabelsberger Ferencz“ című olvasmányokat, gyermekjátékokat, kottára tett gyermekdalokat, ügyes talányokat, szerkesztői izeneteket találunk e gyermeklapban, melynek irányát „Vallás és erkölcs“ rovata mindjárt jellemzi. Meggyőződésünk szerint mondhatjuk, hogy nagyobb paedagogikai tapintattal szerkesztett, ügyesebb, mulattatóbb gyermeklapot gondolni is alig tudunk. Megjelenik Aradon minden hónapban egyszer 16 oldalon. Előfizetési ára egy évre 1 frt 20 kr, félévre 60 kr. Első évi folyama bekötve megrendelhető 1 frt 55 krért. Megemlítjük még, hogy mindenik szám magában véve is teljes egész, a menyiben folytatásos munkákat nem vesz föl a szerkesztő. Igen melegen ajánljuk úgy a szülék, mint a lelkész és tanító urak szíves figyelmébe.

Luther élete. A mívelt közönség s különösen az ifjúság számára. Irta Dr. Masznyik Endre, theol. akad. ny. r. tanár. Luther arczképével. Az egész mű ára 2 frt 40 kr. Egyes füzet ára 30 kr. Pozsony. A szerző sajátja, 1887. Csak akkor óhajtunk ezen mű bírálatos ismertetésébe bebozsátkozni, ha teljes egészében előttünk lesz. Az első füzet mindenestre arról tesz bizonyosságot, hogy szerző alaposan tanulmányozta tárgyát s könnyen folyó, szép nyelven tudja megírni a nagy reformátor első eredeti és kimerítő magyar életrajzát. Örömmel várjuk és kérjük is a folytatásokat.

Protestáns új képes naptár 1888-ik szökő évre. Szerkesztette Dúzs Sándor, tanár. Ára 50 kr. Budapest. Franklin-Társulat. Egyetemtcza 4. sz. a.

Harmincznegyedik évfolyamban jelenik már meg a protestáns családok e derék barátja. Hosszas ajánlgatás helyett csak azt mondjuk el róla, hogy Vizsolyi Gusztáv, Könyves Tóth Mihály és Kálmán, Zelenka Pál, életrajzai, szép arczképei mellett szívet és lelket emelő, népies hangú elbeszélések, a budapesti Bethesda-kórház jól talált rajza, protestáns egyházi és iskolai tisztai névtár találhatók e naptárban.

Egyházi beszéd a reformáció emlékűnnapján. Irta és elmondta 1887. október 30-án Csák Máté, a n-váradai ev. ref. egyház egyik lelkipásztora. Egy példány ára 20 kr. Nagyvárad. Nyomatott Laszky Ármin könyvnyomdájában, 1887. Ujdonságaink között elmondjuk ezen egyházi beszéd kiadásának nemes indító okát s itt csak annyit jelzünk, hogy szerző Zsid. 13, 7. 9 alapján, teljesen szöveg- és alkalmoszerűleg, a gyülekezet saját szükségének is tekintetbe vételével, igen szép, fölemelő hatású munkáját bocsátotta e 15 lapon közzé. Az említett helyen jelzendő derék czél érdekében is melegen ajánljuk.

Megrendelési felhívás! **Erkölciség szabadakarat nélkül** című munkám épen most került ki a sajtó alól: ennél fogva tisztelettel kérem Uraságotat annak szíves megrendelésére. A mű azon igazságot igyekszik bebizonyítani, hogy az emberi cselekményekben épen oly törvényes rend uralkodik, mint a természet egyéb tüneményeiben. És ez nem is lehet másképp, mert hiszen az emberi akarat is a természet egyik tüneménye. Azon törekvés tehát, mely az akarat által létrehozott cselekményeket a természetben általánosan elismert ok és okozati egybefüggés uralma alól kivonni akarta, csakis a dolog félreértésén s azon téves felfogáson alapulhatott, a mely szerint szabadakarat nélkül erkölciség sem lehetne. Művem az akarat tüneményeinek élettani lefolyása s a moral-statistika alapján kimutatja, hogy az akarat indító okai által kötve van; de egyúttal az erkölcsi fogalmakat, az erényt és bünt, a jutalmazást és büntetést is úgy magyarázza, hogy azok ezen felfogás mellett is lehetségesek. Midőn tehát az akaratot a maga valódi mivoltában mutatja be: ugyanakkor gondoskodik arról is, hogy eddig táplált erkölcsi fogalmainkat ne csak alá ne ássa, hanem azokat, helyes alapot vetve számukra, még inkább megszilárdítsa. Ajánlásul szabad legyen még azt is felhoznom, hogy bár könyvem bölcséleti kérdéseket tárgyal, de azért oly nyelven van írva, hogy azt nemcsak a szakember, hanem bármely művelt egyén is könnyen megértheti. Tartalma 11 nyomtatott ív; ára 1 frt 20 kr, melynek előzetes beküldése esetén a megrendelők bérmentve kapják. A megrendelés akár egyenesen a szerzőnél, akár ifj. Csáthy Károly könyvtáránál tehető. Debreczen, 1887. november 1. Dr. Öreg János.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Dr. Halász Sándor, ki főgymnasiu munkban, mint segédtanár, főként a rajznak volt tanára, a tiszáninneni egyházkerület miskolczi leánynevelő intézetébe választatott meg tanáru. Tantárgyain részint a gym-

nasium eddigi tanárai osztoztak meg, részint pedig Nagy Gyula, negyedéves hittanhallgató hívatott meg azok néme-lyikének tanítására. — Az akadémiai ifjúság egyik legfontosabb társulata, a Hittanszaki önképző Társulat felügyelő tanárává Csiky Lajost nevezte ki az akadémiai tanárkar, miután Balogh Ferencz hittanár úr, 19 éven át nagy buzgalommal viselt ezen tisztéről lemondott. Alatta, vezetése mellett fejlődött ki ezen Társulat oda, a hol az ma jelenleg áll. Őszintén sajnáljuk visszalépését. A Társulat, új felügyelőjének elnöklete alatt f. hó 2-án alakult meg újra, elnökévé Szentgyörgyi Kálmán főiskolai szénior, gymnasiumi segéd-tanárt, lapjának, a Közlönynek szerkesztőivé Nagy Gyula negyedéves és Báthori Gábor harmadéves hittanhallgatókat választván meg.

Lelkészjelölés. A n.-károlyi egyházmegyében eső bór-velyi lelkészi állomásra mult hó 21-én 15 pályázó közül Veress Imre irinyi rendes, Kincses István n.-károlyi, Kovács Lajos máté-szalkai, Havas Gyula n.-ecsed, Debreczeni Károly k.-jánosii segédlelkészek jelöltettek ki.

Nagy-Várad. Egyszerre két szép mozzanatot is közölhetünk a n.-váradai ev. ref. egyházközség köréből. Az egyik, irodalmi rovatunkban jelzett azon egyházi beszéddel van összekötve, melynek tiszta jövedelmét a szerző a nagyváradai ev. ref. egyházban felállítandó harmadik vallástanári szék alapjára ajánlotta föl. Csak Máté lelkész úr ugyanis mult hó 30-án megtartván azon reformáció-émlékünnepi beszédet, megragadta az alkalmat, hogy fölhívja hívei figyelmét a bihari egyházmegye által is sürgetett harmadik vallástanári székre, szószékről hirdetvén a következőket: „Jelentem a ker. híveknek, hogy mint beszédemben is röviden érintettem, a vallástanítás gyülekezetünkben hiányos lévén, ezen segíteni kötelességünk. Miután pedig két vallástanár városunk 24 különböző helyén elhelyezett, 85 osztályba sorozott 900-at meghaladó református növendéket, sikeresen tanítani képes nem lehet, — törvényes egyházi fenhatóságunk útján is felhíva lettünk, hogy egy 3-ik vallástanári székot létesítsünk. De erre az egyháznak — mint még sok más szükségesekre is — pénze nem lévén, kénytelenek vagyunk a hívek áldozatkész buzgóságához folyamodni. E célból bocsátam én is közre — mivel egyebet nem adhatok jelen ünnepélyes beszédemet; mely kinyomatva nálam mostantól fogva példányonként 20 krért kapható! Ne az én, — egyházam iránti buzgó szeretetemet, — ne is igénytelen munkámat, de a nemes és szent cél tekintés a hívek; s áldozatkészégükkel — ha már felekezeti iskoláink nincsenek: az énektanítással egybekötött 3-ik vallástanári szék felállításán igyekezzenek! Én bízom e jeles város nemesen gondolkozó lakosai, különösen ref. hitfeleim buzgóságában s hiszem, hogy felhívó szózatom nem marad eredmény nélkül.“ A nemes cél érdekében e helyen is ajánljuk azon egyházi beszéd megrendelését. — A másik szép mozzanat a néhai Nagy István, volt nagyváradai ev. ref. lelkész síremléke felállítása ügyében kibocsátott s lapunk más helyén a maga egészében közlött felhívás. Teljes tisztelet a kezdeményezőknél, kik a kegyelet ezen szép műve körül buzgó odaadással forgolódnak! Lapunk, számadás mellett szívesen közvetíti a maga részéről is az esetleg befolyandó adományokat. Máris örömmel jelezhetjük, hogy a síremlék alapjára 15 frt van nálunk, melyből 10 frtot főt. Révész

Bálint püspök úr, 3 frtot nagyt. Tóth Sámuel akadémiai igazgató, egyházkerületi főjegyző úr, 2 frtot pedig Csiky Lajos hittanár adott s tett le szerkesztőségünkben.

Nagy-Kikinda. Fekete Gyula, n.-kikindai lelkész ur egyik közelebbi missziói utjáról a következő tudósítást volt szives hozzánk beküldeni. Október 30-án Valkányba utaztam, hogy az ott lakó református híveknek istenitiszteleket tartsak s egyúttal összeírva őket, a megalakult egyház kötelékébe felvegyem. — Valkányban szép számmal találhatók felekezetünknek tagjai, kik többnyire Makóról költöztek át oda, s ott földet vásárolva, állandóan letelepedtek egész családotul. E helység nagy részt románokból áll s benne a magyarságot csak református híveink s még néhány katolikus képviselik. Igen nagy előnyünkre szolgál, hogy az e vidéken elterülő, nagy kiterjedésű Sina-féle uradalomban a vezető tisztek között számosan vannak hitsorsosaink. Igy van a többek közt Valkányban is. Ezen tisztek igen nagy buzgalommal karolják fel s teszik magokévá ügyeinket s az áldozatban jó példával járnak elől és az oda utazó lelkészre nézve fogataik által nagyban megkönnyítik az oda jutást, az elvégzett munka után, pedig házokban szíves vendégszeretet vár. Az istenitiszteleket itt is a községi iskolában tartottam, hová hitsorsosainkon kívül más felekezetűek is gyülekeztek össze. Mily buzgósággal énekelte ez ide költözött nép régi kedves énekeit ama falak között, hol még ilyen éneklés bizonyára nem hangzott soha. — Az istenitiszteleket szokásos módon elvégezve, még ott marasztám hallgatóimat, hogy egy és más dologban intézkedést tegyenek. Ujra beszédet intéztem hozzájuk, melyben emlékeztetőbe hozva azon körülményt, hogy épen most van a reformáció emlékünnep, melynek mi is oly sokat köszönhetünk, mert ez adta vissza nekünk az evangéliomot, a boldogság, a szívnyugalom e kimeríthetlen gazdag forrását, ez adta vissza a lelkiismeret szabadságát, melynél fogva hit dolgában egyedül Istennek engedelmeskedünk: — előadtam, hogy mily magasztos céljai vannak e nemzetiségek által lakott vidéken, a magyarságot kiváltképen képviselő református egyháznak; hogy micsoda feladatokat kell nekünk itt megoldani, ha hívek akarunk lenni egyházunkhoz és hazánkhoz; és hogy, — bár áldozattal is — erőssé, virágzóvá kell itt tennünk a reformált egyházat, nem csak egyéni szempontból, saját lelkünk érdekében, de hazafiúi érdekekből is. És hogy ez egyszerű, jó nép megértette e beszédet, mutatja azon örömmel, buzgó szívvel tett önkéntes adakozás, melylyel mindenik sietett hozzá járulni az itteni ref. egyház nagy céljainak megvalósításához. Azon édes reménységgel távoztam el e nép köréből s ez útam is azon szép reménnyel bíztat, hogy ha szét-szórt híveinknek tapasztalt buzgóságához, egyháza iránt táplált szeretetéhez egyházi hatóságainknak, ismert bölcs vezéreinknek, nemes lelkű kormányzóinknak hathatós támogatása is járuland: akkor kitűzött szép célunkat csakhamar megvalósítva látandjuk.

Orgonabeállítás Udvariban. A n.-bányai egyházmegyébe kebeleztet udvari ev. ref. egyháznak folyó évi október hó 2-án örömmel volt, ugyanis e napon adatott át — nagyobb részt a hívek áldozatkészégéből vett orgonaharmonium a közhasználatnak. — A presbyterium által előre felkért Hajdú Zsigmond, batizi lelkész fungált előbb, elmélkedvén a 150-ik zsoltár 1. 3. 4. versei alapján, ki a minden tekintetben kitünőleg kidolgozott alkalmi beszéde s megnyerő előadása által, a nagy számmal — felekezeti különbség nélkül — összesereglett hall-

gatók figyelmét teljesen lekötötte. — Utána a helybeli lelkész Hajdú Albert lépett a szószékbe, felolvastván a szeretet s önfentartás aranykönyvéből azon buzgó egyháztagok neveit, kik kegyes adományaikkal elősegítették a szent célt s buzdítván őket jövőre is az egyházhoz való meleg ragaszkodásra, az egyház s vallás iránti lelkesedésre, végül az egész gyülekezetre kérte Isten áldását. Nagyban emelte az ünnepély fényét a szomszéd helységekből nagy számmal összesereglett úriosztály jelenléte is. — Istenítség után az intelligencia a lelkészlakon seregle t össze, hol ebéd alkalmával szokás szerint nem hiányzottak a toasztok sem, ürittetvén pohár a helybeli egyházért, buzgó előjáróiért, majd az egyetemes magyar prot. egyházért, annak fokozatos virágzásáért. Így telt el a nap, mely örökre nevezetes lesz az udvarii egyház történetében. Ugyancsak mint buzgó egyháziasságnak tényét kell felemlítenem Udvariból azt, hogy Nyíri Józsefné sz. Kovács Ilona urnő egy értékes keresztelő kannát adományozott az egyháznak. Hajdú Albert, ev. ref. lelkész.

Debreczeni egyházmegye. A debreczeni ev. ref. egyházmegye f. évi augusztushó 11-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből veszszük ki ezen adatokat. A bibliamagyarázatot szívesen hallgatják a hívek s az urvacsorával élők száma míg mindenütt kielégítő, némely helyen épen emelkedik. A kegyadományok és hagyományok számokban kimutatott összege 2656 frt 96 kr. Takarékmagtár 21 egyházban van és 4871 köből 2 véka búzát, ezenkívül 6 egyházban 1277 frt 99 kr. tökepénzt s egy egyházban 13 köből és 3 véka árpát, mint vagyont mutat fel. Az építési és javítási költségek számokban kimutatott összege 30,996 frt 82 kr. A mult iskolai évben volt az egyházmegyében 18 fi- és 18 leány, — együtt 36 iskola hat osztályú, 5 fi- 5 leány- és 4 vegyes, együtt 14 iskola 5 osztályú. És így volt 50 önálló iskola és egy 2 alsó osztályú párhuzamos iskola, melyekben 81 tanító működött, kik közül okleveles 51, igazolvánnyal bíró 21, ideiglenes 1, segédlelkész 2, részben okleveles 2, kibocsátvánnyal bíró 4. Eredményt tekintve kitűnő 7, dícséretes 13, kielégítő 24, elegendő 31, gyenge 3 iskola. Három iskola építkezés, részint járvány miatt szünetelvén, nem volt meglátogatható. Az esperesi jelentésnek a vadházaságokra vonatkozó részével már többször foglalkozott lapunk.

Budapest. A budapesti ev. ref. theologiai ifjúság mult októberhó 31-kén, hétfőn d. u. 5 órakor a reform. egyház tanácsstermében (Kálvintér, 7. szám II. emelet) reformációi emlékünnepelet tartott. A tárgysorozat ez volt: 1. „Isten, kinek egy szavadra —“ Énekli a theol. énekkar. 2. Imádkozott Kecskeméthy István IV. é. theol. 3. Emlékbeszéd. Gáspár István IV. é. theol.-tól. 4. Felolvasást tartott Pap Zsigmond IV. é. theol. 5. Alkalmi költemény. Pátkay Imre III. é. theol.-tól. Előadta Üveges Dezső IV. é. theol. 6. „Ima“ szerzette Schaab. Éneklette a theol. énekkar. — A Mária Dorothea-egyesület, mely Mária Dorothea Ő Fensége védnöksége alatt a magyarországi tanítónők, gyermekkertésznők, nevelőnők, zongora- s nyelvmesternők, egyszóval a hazánkban tanítással és neveléssel hivatásszerűleg foglalkozó nők anyagi és erkölcsi érdekeinek megóvása s fejlesztése végett 1885-ben alakult, Budapest fővárosában egy, a fővárosi ha-

tóság által e célra díjmentesen felajánlott telken „Mária Dorothea-intézet“ cím alatt külön épületet akar emelni, mely egyedül élő szegény és munkaképtelen volt tanítónőknek és nevelőnőknek otthont biztosítson és egyúttal központja legyen a magyar nevelőnők törekvéseinek, az a hely, a honnan a legilletékesebb egyének egyesült erővel emelhessek fel szavukat a nemzeti lét egyik legfontosabb feltétele, a nemzeti nőnevelés reformja érdekében. A Mária Dorothea-intézet tervezetének megvalósítása mintegy 30,000 frtba kerül. E célból az egyesület elnöke, báró Nyári Adolfné urnő adakozásra hívja föl lapunk utján is a nagyközönséget. Az adományok s gyűjtések Zirzen Janka igazgató nevére (Budapest, Andrássy-út 65. sz.) küldendők. — A magyar tudományos Akadémia október 31-iki gyűlésén Szabó Károly, a kolozsvári egyetem tanára emlékbeszédet olvasott föl Ladányi Gedeon, debreczeni főiskolánk, majd a kolozsvári egyetem nagyevű tanára, az akadémia levelező tagja fölött, megragadó vonásokban rajzolván az elhunytak történetírói s előadó tanári működését.

Kolozsvár. Néhaj Nagy Péter erdélyi ev. ref. püspök síremléke mult hó 29-én lepleztetett le. A városi dalkör éneke után Szász Domokos püspök úr imádsága, Dr. Kovács Ödön n.-enyedi hittanár emlékbeszéde s végül ismét a dalkör éneke alkották a kegyeletes és megható ünnepély részleteit.

Lapunk zártakor veszszük ezen, lapunk szerkesztőjét, mint rokont, újra megrendítő gyászlapot: Papp Arthur máté-szalkai ev. ref. lelkész és leánya: Papp Johanna, a legmélyebb fájdalommal tudatják a feledhetlen, gondos, hű anya, illetve nagyanya: Füley Borbála, özv. Papp István-nénak, élete 58, gyászos özvegysége 9-ik évében, folyó 1887. év novemberhó 2-án d. u. 4 órakor végelgyengülésben történt elhunytát. Kedves halottunk drága hamvai f. novemberhó 4-én d. e. 10 órakor fognak a máté szalkai ev. ref. templomban tartandó ima után, az anyaföldnek átadatni. Áldott legyen emlékezete!

Megjelent s beküldetett hozzánk a heves-nagykunsági ev. ref. egyházmegyei Tanító-egylet 1887. július 13-án Kunhegyesen tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Az Egylet tagjainak létszáma 186, ebből rendes tag 126, alapító 5, pártoló 55. Az elnök, Józsa Pál, kisújszállási tanító úr székfoglaló programmbeszédét, lehetőleg mielőbb teljes szövegében közölni fogjuk.

Szerkesztői posta. Ezen számban akartunk sort keríteni a „Böngészet. Jelenrajzi kimutatás a tiszántúli ev. ref. középtanodáinkról“ ez. czikkre. Miután azonban az ebben közlött adatok sokkal részletesebben, pontosabban fel vannak tüntetve legközelebbi egyházkerületi közgyűlésünk jegyzőkönyvében, a középiskolai felügyelő tanács elnöke által készített táblázatos kimutatásokban: a czikk közléséről kénytelenek vagyunk lemondani. — N. L. F.-Bánya. Lehetőleg a következő számban. Tárgyára tekintettel is óhajtunk becses czikkének már ekkor helyet szorítani. — Egy olvasó kör. Épen az ilyen egyesületektől várnók lapjaink támogatását. Nem vagyunk olyan helyzetben, hogy díjmentesen küldhetnők lapunkat.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**